

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการวิจัย

3.1 ประชากรและการได้มาของกลุ่มตัวอย่าง

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ผู้วิจัยประสงค์ให้กองทุนชุมชน 2 กองทุนเข้าร่วมโครงการ โดยทั้งสองกองทุนต้องมีความพร้อมและสมัครใจเข้าร่วม ทั้งนี้เพราะทั้งสองกองทุนจะต้องมาร่วมกันศึกษา วางแผน แล้วแต่ละกองทุนก็ไปปฏิบัติตามแผนของตน และมาสรุปผลของการปฏิบัติร่วมกัน

ผู้วิจัยเลือกกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตเป็นตัวแทนของกองทุนชุมชนในการศึกษาครั้งนี้ เพราะจากการทบทวนวรรณกรรมทำให้ทราบว่า กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตเป็นกองทุนชุมชนที่ทางราชการให้การสนับสนุนอย่างเป็นทางการเป็นกลุ่มแรกๆ ทั้งยังอาจกล่าวได้ว่า เป็นต้นแบบของกองทุนชุมชนที่ทางราชการให้การสนับสนุนที่ได้ก่อตั้งขึ้นมาในภายหลัง กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตเป็นกองทุนชุมชนที่ก่อตั้งด้วยเงินออมของสมาชิก และสมาชิกสามารถจัดการกลุ่มได้อย่างอิสระเต็มที่ แต่ต้องคำนึงถึงความถูกต้องตามกฎหมายด้วย

ผู้วิจัยกำหนดคุณสมบัติของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตที่จะเข้าร่วมโครงการไว้เพียงว่า เป็นกลุ่มที่ได้รับการรับรองในการตั้งกลุ่มแล้วและยังดำเนินกิจกรรมอยู่ มีความพร้อมและสมัครใจจะเข้าร่วมโครงการ และมีเวลาให้กับโครงการจนเสร็จสิ้นโครงการเท่านั้น ไม่จำเป็นว่าจะต้องเป็นกลุ่มที่การดำเนินการมายาวนาน หรือมีผลประกอบการที่ดีพอสมควร หรือมีระบบงานที่สมบูรณ์ หรือมีแบบอย่างอันน่าศึกษาอื่นใด แต่คุณสมบัติอื่นๆ เหล่านี้ก็ไม่ใช่อุปสรรคที่จะกีดกันไม่ให้กลุ่มเหล่านั้นเข้าร่วมโครงการ การเลือกกลุ่มตัวอย่างจึงดำเนินการโดยการสุ่มเลือก ประกอบกับการสอบถามในเรื่องของความพร้อมและความสมัครใจ

ผู้วิจัยเลือกจังหวัดนนทบุรีเป็นพื้นที่ทำการวิจัย เพราะมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราชตั้งอยู่ในเขตพื้นที่จังหวัดนนทบุรี มีภารกิจในการส่งเสริมการวิจัยพัฒนาของพื้นที่อยู่แล้ว แล้วทำการสุ่มเลือกอำเภอ 1 อำเภอมาเป็นพื้นที่เป้าหมาย โดยวิธีการจับสลากแบบไม่ใส่คืน แล้วทำการวิจัยเชิงสำรวจเพื่อให้เข้าใจถึงสภาพทั่วไปของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในพื้นที่เป้าหมาย โดยใช้กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตทั้งหมดในเขตอำเภอนั้นเป็นตัวอย่าง จากนั้นทำการสุ่มเลือกตำบลจากอำเภอนั้นมา 2 ตำบล โดยวิธีการจับสลากแบบไม่ใส่คืนเช่นกัน แล้วทำการสุ่มเลือกกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตจากแต่ละตำบลมาตำบลละ 1 กลุ่ม เพื่อเข้าร่วมในการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เนื่องจากกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตที่จะเข้าร่วมโครงการนั้นต้องมีความพร้อมและสมัครใจ ถ้าตำบลที่สุ่มเลือกได้มีกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตไม่มากกลุ่มนัก ก็ใช้การสอบถามเรื่องความพร้อมและความสมัครใจแทนการจับสลากได้

กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตคือประชากรในการศึกษาครั้งนี้ กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในอำเภอที่สุ่มเลือกได้เป็นกลุ่มตัวอย่าง ผลการสุ่มเลือกอำเภอเป้าหมายได้อำเภอบางบัวทอง ผลการสุ่มเลือกตำบลได้ตำบลบางบัวทอง และตำบลบางคูรัด ตำบลบางบัวทองมีกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต 5 กลุ่ม และตำบลบางคูรัดมี 2 กลุ่ม ในจำนวน 5 กลุ่มของตำบลบางบัวทองนั้น มีกลุ่มหนึ่งที่มีการบริหารจัดการตามแนวทางที่เป็นตัวของตนเอง มีพัฒนาการที่ก้าวหน้ามาก และมีลักษณะเป็นกองทุนเชิงธุรกิจที่เข้มแข็ง กลุ่มหนึ่งได้หยุดดำเนินการ

แล้ว อีก 2 กลุ่มไม่มีความพร้อมที่จะเข้าร่วมโครงการ จึงเหลือเพียงกลุ่มเดียวที่อยู่ในระหว่างพัฒนาการและพร้อมที่จะเข้าร่วม คือ กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต หมู่ที่ 11 บ้านคลองเจ๊ก เช่นเดียวกับกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตของตำบลบางคูวัด กลุ่มหนึ่งไม่มีความพร้อม คงเหลือเพียงกลุ่มเดียว คือ กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต หมู่ที่ 9 บ้านคลองตาชม

3.2 เครื่องมือการวิจัย

การวิจัยนี้แบ่งการวิจัยออกเป็น 2 ขั้นตอน คือ ทำการวิจัยเชิงสำรวจเพื่อให้ทราบถึงสภาพทั่วไปของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในพื้นที่ และการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมโดยมีกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต 2 กลุ่มเข้าร่วม

ในการวิจัยเชิงสำรวจนั้น ใช้เครื่องมือการวิจัย 2 แบบ

1) **แบบสัมภาษณ์** ใช้สัมภาษณ์คณะทำงานของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต เพื่อให้ทราบถึงสภาพการทำงานจริงของกลุ่ม ตามแนวทางการจัดการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต 4 ด้าน คือ การจัดการองค์กร การจัดการทางการเงิน การจัดการด้านการผลิต และการจัดสวัสดิการให้กับสมาชิกกลุ่มและชุมชน

2) **แบบสอบถาม** ใช้สอบถามสมาชิกของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต เพื่อให้ทราบถึงสภาพการทำงานตามที่สมาชิกกลุ่มรับทราบ ตลอดจนความสัมพันธ์ของกลุ่มกับสมาชิกและชุมชน ข้อคำถามได้แก่ ข้อมูลครัวเรือน ข้อมูลเศรษฐกิจ รายได้-รายจ่าย เงินออม หนี้สิน ข้อมูลด้านองค์ความรู้ที่มี ข้อมูลด้านสภาพปัญหาในทุกด้าน และข้อมูลด้านความต้องการในการใช้และการจัดการกองทุนชุมชน

ในการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม นั้น ใช้การประชุมเชิงปฏิบัติการเป็นเครื่องมือการวิจัย

การประชุมเชิงปฏิบัติการเป็นการประชุมที่มีการนำเสนอประเด็นของการประชุมโดยผู้รู้ผู้เชี่ยวชาญ แล้วให้ผู้เข้าร่วมประชุมแบ่งกลุ่มสนทนา อภิปรายถึงประเด็นที่นำเสนอ นั้นประกอบด้วยบทเรียนจากการปฏิบัติของตนเอง แล้วสรุปเป็นข้อเสนอของกลุ่ม ในการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมนี้ ได้ใช้การประชุมเชิงปฏิบัติการนี้ ในการกำหนดประเด็น วางแผน นำเสนอแผน และสรุปผลจากการปฏิบัติตามแผน เพื่อให้ครบวงจรการทำวิจัยเชิงปฏิบัติการ

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. **ข้อมูลเบื้องต้น** ศึกษาจากเอกสารของสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอ

2. **ข้อมูลการจัดการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต** ใช้แบบสัมภาษณ์ในการสัมภาษณ์คณะทำงานของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ณ ที่ทำการของกลุ่ม เพื่อจะได้สังเกตสถานที่ทำงานและขอเอกสารประกอบ และใช้แบบสอบถามในการสอบถามสมาชิกของกลุ่ม โดยการประสานงานของคณะทำงานของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตและคณะผู้วิจัย

3. **ข้อมูลจากการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม** ทำการบันทึกทั้งในการประชุมและตรวจเยี่ยม โดยทำการจดบันทึก การถ่ายภาพ และการบันทึกด้วยภาพเคลื่อนไหว

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

1) การประเมินผลข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการประมวลเพื่อการวิเคราะห์เนื้อหาตามระเบียบวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ เป็นเครื่องมือช่วยในการทำความเข้าใจแบบแผนความสัมพันธ์ของประเด็นต่างๆ และใช้การสังเคราะห์ข้อมูล เพื่อนำมาสร้างรูปแบบการจัดการกองทุนชุมชน (กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต) ตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

2) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ โดยใช้ค่าสถิติ คือ ร้อยละและค่าเฉลี่ย วิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS

สำหรับหลักเกณฑ์ที่ใช้ในการแปลความหมายของระดับความคิดเห็นนั้น ใช้ดังนี้ (Likert Rensis, 1967)

ค่าเฉลี่ย 1.00-1.49 หมายถึง กลุ่มตัวอย่างมีระดับความคิดเห็นในประเด็นนั้นในระดับ น้อยที่สุด

ค่าเฉลี่ย 1.50-2.49 หมายถึง กลุ่มตัวอย่างมีระดับความคิดเห็นในประเด็นนั้นในระดับ น้อย

ค่าเฉลี่ย 2.50-3.49 หมายถึง กลุ่มตัวอย่างมีระดับความคิดเห็นในประเด็นนั้นในระดับ ปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 3.50-4.49 หมายถึง กลุ่มตัวอย่างมีระดับความคิดเห็นในประเด็นนั้นในระดับ มาก

ค่าเฉลี่ย 4.50-5.00 หมายถึง กลุ่มตัวอย่างมีระดับความคิดเห็นในประเด็นนั้นในระดับ มากที่สุด

3.5 ขั้นตอนของการวิจัย

1. ศึกษาข้อมูลเบื้องต้นจากเอกสารของสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอ ประกอบกับการสอบถามเจ้าหน้าที่ของสำนักงาน และขอความร่วมมือประสานงานไปยังกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต

2. สัมภาษณ์คณะทำงานของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ณ ที่ทำการของกลุ่ม โดยกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตเป็นผู้กำหนดบุคคลที่จะให้สัมภาษณ์เอง ไม่ว่าจะเป็นผู้ผลิตหรือคณะบุคคล จะเป็นกรรมการหรือไม่เป็นก็ได้

3. สอบถามสมาชิกของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตด้วยแบบสอบถาม โดยการประสานงานกับคณะผู้ให้สัมภาษณ์ในข้อ 2 และมีเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนเป็นผู้ดูแลร่วมด้วย

4. จัดการประชุมเชิงปฏิบัติการครั้งที่ 1 โดยมีตัวแทนของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตเข้าร่วมกลุ่มละ 3-5 คน โดยเชิญผู้เชี่ยวชาญ ผู้นำกลุ่มองค์กรกองทุนชุมชน และผู้สังเกตการณ์เข้าร่วม ประมาณการผู้เข้าร่วมประชุมทั้งหมด 50 คน ร่วมระดมความคิดเห็นเพื่อให้ทราบถึงสภาพทั่วไปของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต และร่วมเสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการจัดการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตตามพึงประสงค์

5. จัดการประชุมเชิงปฏิบัติการครั้งที่ 2 โดยเชิญกรรมการและสมาชิกกลุ่มของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตทั้งสองกลุ่มที่ตอบรับการเข้าร่วมโครงการ กลุ่มละ 12 คน และผู้ทรงคุณวุฒิอื่นๆ ประมาณการผู้เข้าร่วมประชุมทั้งหมด 30 คน เพื่อร่วมกันวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค (SWOT) ของทั้งสองกลุ่ม และจัดทำแผนปฏิบัติการโดยลงลึกในรายละเอียดของกิจกรรม โดยเน้นการนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้แล้วให้นำไปให้สมาชิกของกลุ่มร่วมกันตัดสินใจ

6. จัดการประชุมเชิงปฏิบัติการครั้งที่ 3 โดยผู้เข้าร่วมประชุมที่เป็นตัวแทนของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการ

ผลิตทั้งสองกลุ่ม จะเป็นกลุ่มเดียวกับที่เข้าร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการครั้งที่ 2 ส่วนผู้ร่วมประชุมอื่นๆ อาจเปลี่ยนแปลงตามสมควร ประมาณการผู้เข้าร่วมประชุมทั้งหมด 30 คน นำข้อมูลที่ได้จากการประชุมเชิงปฏิบัติการทั้งสองครั้ง มาทำการวิเคราะห์และสังเคราะห์ เพื่อสร้างรูปแบบการจัดการกองทุนชุมชนตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงที่เหมาะสมในเบื้องต้น แล้วให้กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตทั้งสองกลุ่มนำไปใช้ประกอบในการดำเนินการตามโครงการ จากนั้นให้กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตแต่ละกลุ่มนำเสนอโครงการ โดยเน้นว่า จะต้องเป็นโครงการที่เน้นการนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้เท่านั้น แล้วให้ผู้เข้าร่วมประชุมได้เสนอความคิดเห็น แก้ไขปรับปรุง พร้อมกับพิจารณาให้ทุนดำเนินการแก่กลุ่มทั้งสอง กลุ่มละ 20,000 บาท รวมเป็น 40,000 บาท เพื่อแต่ละกลุ่มจะได้ไปดำเนินการตามโครงการได้ทันที รวมทั้งเสนอรูปแบบในการจัดการโดยประยุกต์ใช้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

7. ดำเนินการทดลองตามรูปแบบ โดยให้กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตทั้งสองกลุ่มนำรูปแบบที่ได้ไปทดลองดำเนินการ ในการดำเนินการตามโครงการที่เสนอ ทั้งนี้ทั้งสองกลุ่มสามารถแก้ไขปรับปรุงโครงการได้ตลอดเวลาดำเนินการ ใช้เวลาในการศึกษาทดลองประมาณ 7 - 8 เดือน

8. จัดการประชุมเชิงปฏิบัติการครั้งที่ 4 โดยให้กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตทั้งสองกลุ่มนำเสนอผลการดำเนินการทดลองดังกล่าว โดยนำผลสำเร็จจากการดำเนินโครงการมาเสนอ ประกอบกับข้อคิดความเข้าใจที่ได้จากการดำเนินการนั้น และเชิญผู้เชี่ยวชาญมาร่วมให้ความคิดเห็น

9. ทำการสรุปแนวทางการดำเนินการของกลุ่มออมทรัพย์ทั้งสองกลุ่มเป็นรูปแบบเฉพาะของแต่ละกลุ่ม